

TÜRK DİZİLERİNİN BOŞNAKÇA ANADİL TAŞIYICILARININ YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENİMİNE ETKİSİ

Yüksek Lisans Öğr. Sanela Karçiç
International Burch University
sanela_89@hotmail.com

Doç. Dr. Mustafa Arslan
Canik Başarı Üniversitesi
arisan66@hotmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı yaygın (informal) eğitim kapsamında Türk dizilerinin yabancı dil olarak Türkçenin öğrenimi üzerine etkilerini belirlemektir. Dil öğretiminde görsel ve işitsel materyallerin rolü büyüktür. Bugün teknolojinin hızla gelişmesiyle görsel ve işitsel araçların sayısı artmış ve dil öğrenimi kolaylaşmıştır. Diziler ve filmler bu görsel-işitsel araçların önemli bir bölümünü oluşturmaktadırlar. Diziler ve filmler konusu ve içeriği ile dil öğrenimi yanı sıra kültürü de yansıtmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi ile Saraybosna şehrinde yaşayan 112 kişiye anket uygulanarak veriler toplanmıştır. Araştırmada ulaşılan veriler SPSS programında analiz edilerek frekans dağılımları ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Hem görsel hem de işitsel nitelik taşıyan bu dizilerin Bosna Hersek'te yayınlanmaya başlamasıyla Türk diline ve Türk kültürüne olan ilginin yoğunlaştığı elde edilen bulgularla saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Türk dizileri, Türkçe öğrenimi, Boşnakça ana dil taşıyıcıları, Yabancı dil olarak Türkçe.

THE EFFECT OF TURKISH SOAP OPERAS ON THE BOSNIAN NATIVE SPEAKERS IN TURKISH LANGUAGE LEARNING PROCESS

Abstract

The purpose of this work is to show effects of non-formal education through Turkish soap operas on learning of Turkish language. The role of visual and audio material in education is very important. Number of audio and visual tools increased till present, so the process of learning is significantly simplified. Soap operas and films are creating an important segment of those audio-visual tools. With its subject and content, they are representing culture as well as language at the same time. Qualitative research took place in this research process, and the data was collected through survey based on 112 people in Sarajevo. Data collected in research has been analyzed in SPSS program and calculated in Frequency distributions and percentage. Determined by obtained data, interest in Turkish language and culture has been increased with beginning of broadcasting these soap operas (that includes both audio and visual qualities) in Bosnia and Herzegovina.

Key Words: Turkish soap operas, Turkish language learning, Bosnian native speakers, Turkish language for foreigners.

GİRİŞ

Çağın insanının ilgisi televizyon, internet gibi elektronik iletişim araçlarıdır ve bu iletişim araçları insanların yaşamlarında önemli bir yer tutmaktadır. İletişim araçları insanlar arasındaki mesafeleri ve aradaki uzaklıklardan kaynaklanan iletişim zorluklarını ortadan kaldırmıştır. İletişim araçları toplumdaki ilişkileri yönlendiren toplumun sosyalleşmesinde ve eğitiminde vazgeçilmez bir unsurdur. İletişim, bireyi biyolojik bir varlık olmaktan çıkarıp sosyal ve kültürel bir hayatın merkezine almıştır (Yalçın ve Şengül, 2007:749-769).

İnsanlar isteyerek televizyon karşısında vakit geçirirler, bunu bir zorunluluktan dolayı yapmazlar. Günün yorgunluğunu, stresini atmak ve biraz da eğlenmek için televizyon izlemek toplumsal bir alışkanlık haline gelmiştir (Arslan, 2011:194-211). Televizyon bulunmayan ev neredeyse yoktur. Bazı evlerde ise her odada televizyon bulunmakta ve bir evde aynı anda birden çok televizyon programı izlenmektedir. Televizyon dünyaya açılan sanal penceredir (Yapıcı, 2006:20-25).

2009'da Ediametrie şirketine ait Eurodata TV Worldwide tarafından 89 ülkede yapılan araştırmaya göre dünyada televizyon izleme oranı günlük ortalama 3 saat 12 dakika olarak saptanmıştır (Anadolu Ajansı, 2012). İnsanların televizyon başında geçirecekleri bu zaman yaygın eğitim bağlamında yabancı bir dili öğrenerek değerlendirebilirler. Bu bağlamda birçok bilim adamı yabancı dil öğretiminin video ve filmlerle desteklenmesi gerektiğinde hem fikirdirler (Kargı, 2006:60-71).

Toplumlar tarafından yaygın bir biçimde kullanılan en etkili iletişim araçlarından biri televizyondur. Televizyonun bir ürünü olan dizler öğrenme aracı olarak değerlendirildiğinde önemli görsel ve işitsel materyallerden biridir. Bireyler öğrendikleri yabancı dilleri geliştirmek, unutmamak ya da pekiştirmek için çeşitli faaliyetlerde bulunurlar. Bunlardan en yaygın kullanılanı anadili altyazılı TV filmleri ya da dizilerini takip etmektir (Demirkan, 2008:58). Diziler görselliği ile dil öğrenmede kalıcılığı sağlar. Ayrıca oyuncuların hareketleri, jest ve mimikleri anlamayı kolaylaştırır.

“Video, televizyon teknolojisiyle bütünleşen bir ortam olarak öğrenmede yeni yöntemler oluşturmakta, uzaktan öğretim ve bireysel öğrenme süreçlerinde büyük potansiyele sahip bulunmaktadır” (İşcan, 2012:940). Bu bağlamda İngiltere'nin beşinci sınıfta öğretilmeye başladığı Hollanda'da 1994 yılında Vinje tarafından yapılan araştırmada her altı öğrenciden dördünün okuldan çok televizyon ve radyodan İngilizce öğrendikleri tespit edilmiştir (Koolstra ve Beentjes, 1999:52). Robert Watson “Eğitimde video ve televizyon” adlı kitabında öğretmenlerin kültürün yansıtıldığı medya, televizyon, internetin özellikle film ve televizyonu göz önünde bulundurmaları gerektiğine dikkat çeker (İstanto, 2009:280).

Bireyler dil öğrenirken o dilin konuşulduğu ortamdan getirilen gerçek yaşantı kesitleri motive olmalarında son derece önemlidir (Demirezen, 1989:290). Bireyler, dizilerden öğrendikleri ve gördüklerinden yola çıkarak daha fazla öğrenmek için araştırmaya başlarlar. Filmlerdeki senaryonun güçlü oluşu, sahnelerin çekiciliği, oyuncuların sempatik tavırları, filmin konusu gibi öğeler bireylerin diziye ve dile odaklanmasında etkili olabilir (Barın, 2007:191).

Günday'a (2007) göre yabancı dil öğretiminde istenilen seviyeye ulaşamamasında öğretimde çağdaş eğitim araç-gereçlerinin kullanılmamasının etkisi büyüktür. Çok uyarıcı çok araçlı bir öğretim daha verimlidir. Teknolojinin ve kitle iletişim araçlarının geliştiği bu zamanda yardımcı ders araçlarıyla yapılan derslerin, yalnızca anlatıma dayalı derslere göre daha etkin olduğu bir gerçektir. İletişim araçları öğrenci motivasyonunu artırır ve öğretimi zenginleştirir, somut ve daha kalıcı bilgi sağlar. Dört temel beceriden konuşma ve dinleme-anlama becerilerinin gelişmesine yardımcı olur. Televizyon gibi görsel ve işitsel özelliğe sahip iletişim araçları informal eğitim kapsamında bu amaçla değerlendirilmelidir.

Yeni bir dili öğrenmek o dildeki dinleme-anlama, konuşma, yazma ve okuma becerilerinin geliştirilmesi demek değildir. Bir dil öğretilirken veya öğrenilirken hedef dilin kültürel değerleri, yaşayış biçimi de beraberinde gelmektedir. Aktaş (2005) bu durumu şöyle açıklar; İnsanın hedef dilde başarılı olabilmesi için bakış açısına bir yenilik katması toplumu tüm değerleriyle öğrenmesi gerekir. Dilbilimsel yeti (yabancı dilin öğretim kısmı) ve iletişimsel yetinin beraber kullanılmasıyla dil edinimi, öğrenimi tam olarak gerçekleşir. Bu bağlamda görsel ve işitsel özelliğe sahip olan televizyon aracılığı ile hem dilin öğretimi hem de söz konusu dile ait kültürel özellikler daha etkin bir şekilde anlatılabilir. Bunu gerçekleştirmenin en kısa yolu ise dil öğreniminde kullanılan dizilerde dilin doğru ve anlaşılır bir biçimde kullanılması kadar o dile ait kültürel motiflerin de iyi ifade edilmesi gerekir. Bu anlamda Bosna Hersek'te yayınlanan Türk dizilerinin takip edilmesindeki en önemli etkenlerden biri de iki toplum arasındaki tarihi-kültürel bağlardır.

Kimi bireyler yeni bir şeyler öğrenirken serbest olmak isterler. Belli bir plan ve programa bağlı kalmadan bir alışkanlığı, davranışı, beceriyi edinmek isterler. Bu bağlamda insanların özellikle çocukların yabancı dilde

televizyon programlarını izleyerek bir yabancı dili edinmeleri daha kolaydır. Çocuklar ana dillerini taklit ederek edinirler. Televizyon işitsel ve görsel olma özellikleri bakımından çocuklar yabancı dildeki dizileri hem ses hem de görüntü olarak taklit edebilirler. Yabancı bir dilde günlük yaşamda kullanılan ortalama bir kelime sayısı yaklaşık olarak dizilerde de aynıdır. Yetişkinler dizileri takip ederken benzer diyalogları, konuşma kalıplarını tekrar dinleyerek, izleyerek hedef dili öğrenebilirler.

YÖNTEM

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada, yaygın (informal) eğitim kapsamında Bosna Hersek'te gösterimde olan Türk dizilerinin Bosna Hersek vatandaşlarının Türkçe öğrenimine etkisi nitel araştırma yöntemi kapsamında araştırılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni olarak Türk dizilerinin gösterimde olduğu Bosna Hersek seçilmiştir. Örneklem ise Saraybosna şehrinde yaşayan Boşnak ve diğer milletlerden oluşan farklı yaş, meslek ve cinsiyet gruplarından oluşan bireylerdir. Uygulamaya 112 kişi katılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri aracı olarak iki kısımdan oluşan özgün bir anket ölçeği hazırlanmıştır. Birinci kısımda açık uçlu sorular ve genel yabancı dilde dizi takibi yapılıp yapılmadığı, yapılıyorsa hangi dillerde hangi dizilerin takip edildiği ile ilgili sorular yöneltilmiştir. İkinci kısımda ise yabancı dilde dizi takibinin dil öğretimine etkisine katılıp katılmadıklarının tespiti yönündeki *evet* ve *hayır* şeklinde kapalı uçlu sorular yöneltilmiştir. Ölçek, Türkçeden Boşnakçaya çevrilmiş ve yeminli bir tercüman tarafından dile uygunluğu kontrol edilmiştir. Ön uygulama amacıyla anket 25 kişiye uygulanmış bu bağlamda bazı sorular çıkartılmış, bazıları da yeniden düzenlenmiştir. Verilerin analizinde SPSS programı kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya katılan 112 deneğe göre Bosna'da gösterimde olan Türk dizilerinin Bosna Hersek vatandaşlarının Türkçe öğrenimine etkisi araştırılmış ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 1: Yabancı Dilde Dizi İzler Misiniz?

Değerler	f	%
Evet	84	75.0
Hayır	20	17.9
Diğer	8	7.1
Toplam	112	100.0

Bugün dünyada medyanın en önemli parçalarından biri olan televizyon hayatın çeşitli aşamalarında etkili olan araçlardan bir tanesidir (MEB, 2008). Birçok ülkede olduğu gibi Bosna Hersek'te nüfusun büyük bölümü özellikle çocuklar boş zamanlarını televizyon karşısında geçirmektedirler. Dizi ve filmlerin dublajsız olup çevirilerin alt yazı şeklinde verilmesi boş zamanlarının büyük çoğunluğunu televizyon karşısında geçiren bireylerin dizi yardımıyla bir yabancı dili edinmelerine, öğrenmelerine yardımcı olmaktadır.

Bu kapsamda tablo-1'de olduğu üzere araştırmanın yapıldığı Bosna Hersek vatandaşlarına *Yabancı dilde dizi izler misiniz?* önerisi yöneltilmiş %75'i *evet* yanıtını vermiştir. Bu bulgulara göre Bosna Hersek'te yabancı dilde dizi seyretmenin yaygın bir alışkanlık olduğu sonucuna varmak mümkündür.

Tablo 2: Dizi Seyrederek Anlaşabilecek Kadar Öğrendiğiniz Dil/Diller?

Diller	f	%
İngilizce	33	29.5
Türkçe	27	24.1
İspanyolca	15	13.4
İngilizce ve Türkçe	6	5.4
Polonca	6	5.4
İspanyolca ve İngilizce	5	4.5
İspanyolca ve Türkçe	10	8.9
İngilizce, Almanca , Türkçe	4	3.6
Almanca	4	3.6
İngilizce, Almanca	2	1.8
Toplam	112	100.0

Yaygın (informal) öğretim bağlamında bireyler kendilerini güdülenmiş ve hazır hissettikleri için öğrenmeye açıktırlar. Öğrenme işini isteyerek, benimseyerek gerçekleştirirler. Bu bağlamda yaygın (informal) ortamlarda da bir yabancı dili edinebilmek, öğrenebilmek mümkündür.

Elde edilen bulgulara göre Bosna Hersek vatandaşlarının üçte biri (%29.5) İngilizce konuşabilmektedir. İngilizceden sonra ikinci sırada Bosna Hersek vatandaşlarının en yüksek oranda öğrendikleri dil ise Türkçe (%24,1) olduğu araştırma sonuçlarından anlaşılmaktadır. %13.4'ü ise İspanyolca bilmektedir. Aynı anda iki dili İspanyolca – Türkçe bilenlerin oranı, %8.9, İngilizce – Türkçe bilenlerin oranı ise %5.4'tür. Bu sonuçlara göre sadece yabancı dilde dizi seyrederek birden fazla yabancı dilin öğrenilebileceği anlaşılmaktadır.

Tablo 3: Diziler, Dil Öğretiminde Örgün Öğretimden Daha Etkilidir.

Değerler	f	%
katılıyorum	41	36.6
kısmen katılıyorum	25	22.3
kararsızım	23	20.5
katılmıyorum	17	15.2
hiç katılmıyorum	6	5.4
Toplam	112	100.0

Yaşam boyu yabancı dil öğrenmeyi desteklemeye yönelik öğrenme ortamları, vasıtaları oluşturmaya dair göz önünde bulundurulması gereken en önemli noktalardan biri, bireyi akademik bir zorunluluk olmaksızın gönüllü olarak yabancı bir dil öğrenmeye güdüleyebilmektir (TOBB Türkiye Eğitim Meclisi, 2013;9). Yabancı dil eğitiminde bireylerin ihtiyaçları, öğrenme şekilleri dil eğitiminin sürdürülebilirliği açısından önemlidir.

Araştırmada *Diziler, dil öğretiminde örgün öğretimden daha etkilidir*, sorusu katılımcılara yöneltilmiş ve %36.6'sı onaylamış, %22.3'ü ise kısmen bu fikri desteklemiştir. Bir beceri kazanma eylemi olan dilin nasıl edinilmesi veya öğrenilmesi gerektiği bakımından tablo-3'teki sonuçlar önemlidir. Bu bağlamda kişilerin bir yabancı dili formal ortamlarda öğrenebildiği gibi informal ortamlarda da öğrenebileceği anlaşılmaktadır.

Tablo 4: Dizilerdeki oyuncuların vücut dili-davranışları ve görsellik-işitsellik anlamaya yardımcı olmaktadır.

Değerler	f	%
katılıyorum	82	73.2
kısmen katılıyorum	27	24.1
kararsızım	2	1.8
katılmıyorum	1	.9
Toplam	112	100.0

Araştırmalar iletişimde beden dilinin, ses tonu (%38) ve sözcüklere (%7) göre % 55 oranında daha etkili olduğunu göstermektedir. Kültürlerarası iletişimin amaçlandığı günümüzde yabancı dil eğitiminde beden dilinin öğrenilmesi ve öğretilmesi iletişimin diğer öğelerinin bilinmesi kadar önemlidir (Cangil, 2004). Bu durumda iletişimde dil kadar beden dili de önemli bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Beden dili insanın ilk anlaşma aracı ve ilk dili olmuştur. İnsanlar; duygularını, düşüncelerini, isteklerini, ihtiyaçlarını ve ruhsal zenginliklerini başka insanlarla paylaşmada beden dillerini kullanmışlardır (Habacı, 2013).

Tablo 4'teki sonuçlar incelendiğinde oyuncuların jest-mimikleri, davranışları, görsellik ve işitselliğin anlamaya olan etkisinin %73.2 oranında olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre jest ve mimikler, görsellik ve işitsellik yabancı dil öğrenenlerin anlama becerilerinin gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır.

Tablo 5: Dizilerde Geçen Kontekstler Günlük Konuşmada Kullanılan Cümle ve Kelimelerin Tekrarı Olduğundan Öğrenme Daha Kalıcıdır.

Değerler	f	%
katılıyorum	61	54.5
kısmen katılıyorum	37	33.0
kararsızım	8	7.1
katılmıyorum	6	5.4
Toplam	112	100.0

Televizyon dizileri ve filmlerde kullanılan kelimeler, kelime gurupları ve cümleler günlük yaşamda sık tekrarlanan kalıplardır. Özellikle çocuklar orijinal dilde yayınlanan dizi ve filmlerdeki tekrarlar ve taklit yardımıyla bir dili kolayca edinirler. Araştırma sonuçlarının bu görüşü %54.5 katılıyorum ve %33 kısmen katılıyorum şeklinde onayladığı elde edilen bulgulardan anlaşılmaktadır.

Dört temel dil becerisi olan okuma, yazma, konuşma ve dinlemenin bireye kazandırılması ile bireyin bu becerileri aktif olarak kullanabilmesi, edinilmiş zengin sözcük dağarcığı ile yakından ilişkilidir (Karatay, 2007). Dizi izleyenler konuşmaları dinleyip anlamaya çalışarak bilinçlerinin dışında kelime hazinelerini zenginleştirirler. Kelimeler yabancı dil öğreniminin en temel unsurlarıdır.

Tablo 6. Diziler İnsan İlişkilerini, Gelenek ve Görenekleri, Topluma Ait Özellikleri yansıttığı için Farklı Kültüre ve Dile Karşı İlgiyi Arttırır.

Değerler	f	%
katılıyorum	46	41.1
kısmen katılıyorum	36	32.1
kararsızım	17	15.2
katılmıyorum	11	9.8
hiç katılmıyorum	2	1.8
Toplam	112	100.0

Diziler dil öğrenenlerin yaş ve bilgi düzeyleri farklı olsa da herkesin dil öğrenimine katkı sağlayan yardımcı bir araçtır. Bireyler çok fazla emek harcamadan tanımak istedikleri sosyal ve yaşanan çevre ile temas ve ilişki kurmak isterler (İdil, 2012). Bu süreç iletişimin vasıtası dil başlar daha sonra gerçek hayata aktarılır.

Dil öğretiminin etkili olabilmesi için dilin yanında kültür de öğretilmelidir. Fink (2003) ve Mairitsch (2003)'de yabancı dil öğretiminde sadece o dilin kurallarının öğretilmesinin dilin öğrenilmesinde yaygın inanışın aksine yeterli olmadığını öğretilen dilin sosyal, kültürel, politik, ekonomik yapısının da öğretilmesinin gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Diziler gelenek ve görenekleri, insan ilişkilerini ve topluma ait özellikleri yansıttıkları için kültür tanımada etkili bir araçtır. Jiang (2000) "Dil beden, kültür ise kandır. Kültür olmazsa dil ölür. Dil olmazsa kültür şekillenemez" diyerek kültür ve dili ilişkilendirmiştir (Er, 2006). Dizilerde aktarılan kültürel ve toplumsal özellikler tablo 6'ya göre %41.1 (%31.1 kısmen) oranında bir dilin ve kültürünün öğrenilmesinde kesinlikle etkili

olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırma sonucunda ortaya çıkan bulguların bu durumu desteklediği görülmektedir.

Tablo 7: Türkçeye Olan Merak Dizilerle Başlar.

Değerler	f	%
evet	57	50.9
hayır	44	39.3
diğer	11	9.8
Toplam	112	100.0

Televizyon gerçek hayatın en iyi şekilde sergilenmesini sağlar (Demirel, 1993:97). Görsellik ve işitsellik televizyonun bu özelliğinin en önemli parçalarıdır ve bireyler televizyon seyredirken kendilerini olayın içinde bulurlar. Araştırmaya göre katılımcıların %50.9'unun (%39.3 kısmen) dizi izlemeye başladıktan sonra Türkçeye karşı ilgilerinin arttığı saptanmıştır. Bu bağlamda bir iletişim aracı olan televizyonun eğitim aracı olarak da kullanılabileceğini söylemek mümkündür.

Özellikle Boşnaklar, Türk dizilerinde kendilerine ait bir takım yaşantıları kendileri ile özdeşirirler ve kendilerine ait bazı değerleri orada görürler. Ayrıca görsel ve işitsel anlamda dil öğrenimini kolaylaştıran diziler Boşnaklar açısından Türkçe öğrenmelerinde motivasyonu sağlamaktadır. Yabancı dil öğreniminde informal yöntemlerin de etili olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 8: Bosna Hersek'te Ortak Kültürden Dolayı Türk Dizileri İlgi Çeker.

Değerer	f	%
evet	60	53.6
hayır	42	37.5
diğer	10	8.9
Toplam	112	100.0

Dil öğretiminde kültürel değerlerin yansıtılması öğrenenlerin yeni sosyal yapıları tanımalarını sağlar ve onlarda bir ilgi oluşturur. Çünkü dil kültürün aynası ve aktarıcısı durumundadır (Barın, 1994:55).

Bosna Hersek'te Türk dizileri ve filmlerinin büyük bir ilgi ile izlendiği anlaşılmaktadır. Dizilerde izleyiciye aktarılan kültürel motifler Bosna Hersekli izleyicilerin Türk kültürünü daha yakından tanımalarını sağlamıştır. Bu yolla Boşnak ve Türk kültürü arasındaki benzerlikleri fark eden Bosnalıların Türk diline ve kültürüne olan ilgileri giderek artmıştır. Elde edilen bulgularda bu tezi güçlendirmiş ve araştırmaya katılanların %53.6'sı bu durumu onaylamıştır.

Tablo 9: Türk Dizileri Türkiye'ye Gitme ve Görme Hissi Uyandırır.

Değerler	f	%
evet	57	50.9
hayır	35	31.3
diğer	20	17.9
Toplam	112	100.0

Tablo 9'da görüldüğü üzere yapılan araştırma sonucunda Türk dizileri katılımcıların %50.9'unda filmde gösterilen yerleri ve Türkiye'yi gezip görme isteği uyandırdığı gözlemlenmiştir. Dizilerde gösterilen mekanlar, eşyalar, giyim-kuşam ev onlardan bazılarının Boşnakçada benzer kelimelerle karşılanıyor olması Boşnakları hem Türkçeye hem de Türkiye'ye karşı daha da meraklandırmıştır. Dizilerde gösterilen gelenek ve görenekler Bosnalıların dikkatlerini çeken ve onları Türkiye'ye seyahate yönlendiren diğer bir önemli etkidir. Böylece Türkiye'yi ziyaret eden Bosnalılar dilsel ve kültürel anlamda bilgi ve becerilerini geliştirmiş ve pekiştirilmiş olurlar.

Tablo 10: Dizilerde geçen kimi sözcükler Boşnakçada kullanılır ve bu durum Türkçeye olan ilgiyi artırır.

Değerler	f	%
evet	56	50.0
hayır	45	40.2
diğer	11	9.8
Toplam	112	100.0

Osmanlının, Bosna'yı fethiyle başlayan sosyokültürel etkileşimin izleri Bosna Hersek'te açık olarak görülmektedir. Osmanlı vasıtasıyla geçen ve Boşnakçada yaşayan hala yüzlerce Türkçe kelime bulunmaktadır. Dizilerdeki konuşmalarda geçen Türkçe kelimeleri işiten ve anlayan Bosnalıların Türkçeye olan ilgilerini daha da güçlendirdiği anlaşılmaktadır. Tablo 10'da görüldüğü gibi *Dizilerde geçen kimi sözcükler Boşnakçada kullanılır ve bu durum Türkçeye olan ilgiyi artırır* önerisine katılımcıların %50'si evet yanıtını vermiştir. Ortak kültürden gelen dil unsurları Bosnalıları Türkçe öğrenmeye motive etmektedir.

Bugün Boşnakçada Başçarşıja (Baş Çarşı) hamam (hamam), bezistan (bezistan), džamija (cami), sebilj (sebil), han (han) ve Saat-Kula (Saat Kulesi), kazandžiluk (kazancılık), šečer (şeker), jastuk (yastık), jorgan (yorgan) vb. kelimeler günlük konuşma dilinde kullanılan kelimelerdir (Eker, 2006:77).

Tablo 11: Türk Dizilerinden Sonra Daha Çok Türkçe Çeviri Eser Okuma Gereği Duyulmaktadır.

Değerler	f	%
evet	51	45.5
hayır	40	35.7
diğer	21	18.8
Toplam	112	100.0

Dizi izleyerek dil öğrenmeye başlayan bireyler daha fazla öğrenmek için araştırmaya ve okumaya başlarlar. Boşnakların zamanla dizilerin yanında Türk kültürünü en iyi şekilde yansıtan çeviri eserleri okumaya başladıkları anlaşılmaktadır. Bosna Hersek'te Türk dili öğrenimi yanında Türk edebiyatına da ilgi artmıştır. Yapılan araştırma sonucu dizi izlemeye başladıktan sonra Türk kültürü ile ilgili daha fazla bilgi edinmek için çeviri kitap ve diğer eserleri okumaya başlayanların oranı %45.5'tir. Türk dizileri Türkçe öğrenmenin yanın da Türk edebiyatının tanıtımına da katkı sağlamıştır.

Tablo 12: Mecaz İfade ve Deyim Zenginliği Olan Türkçedeki Bu Yapıların Daha İyi Anlaşılmasında Dizilerin Rolü Vardır.

Değerler	f	%
katılıyorum	52	46.4
kısmen katılıyorum	36	32.1
kararsızım	17	15.2
katılmıyorum	4	3.6
hiç katılmıyorum	3	2.7
Toplam	112	100.0

Türkçe mecaz ifade ve deyimlerle zengin bir dildir. Bu mecaz ifade ve deyimlerde o dili kullanan toplumun kültür özelliklerine göre şekillenmiştir. Örneğin: Türkçede söylenen "Dereyi görmeden paçaları sıvama" atasözü İngilizce'de "Şişman kadın söylemeden operayı bitti sanma" şeklinde söylenmektedir. Her iki atasözü de aynı amaçla söylenmiş olsa da kültürel farklılıklar sonucu, farklı biçimlere bürünmüştür (Er,2006).

Mecaz anlamlı yapıları yabancı dilde öğretmek zordur. Görsel ve işitsel bir araç olan diziler dildeki mecaz ifade ve deyimlerin daha kolay anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda *Mecaz ifade ve deyim zenginliği olan Türkçedeki bu yapıların daha iyi anlaşılmasında dizilerin rolü büyüktür* tezine deneklerin %46.4'ü katılıyorum, %32.1'i ise kısmen katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Dizilerdeki görsel ve işitsel özellikler mecaz yapıların anlaşılmasına önemli katkı sağlamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Bu araştırmada elde edilen bulgulara göre bireylerin informal ortamlarda bir yabancı dili edinebilecekleri veya öğrenebilecekleri anlaşılmıştır. Bireyler bir yabancı dili öğrenmek için okula veya kursa gitmeden de öğrenebilirler. Bu bağlamda yabancı dil öğretimi örgün (formal) ve yaygın (informal) eğitim programları dikkate alınarak yapılmalıdır.
2. Bireylerin motive oldukları rahat ve serbest ortamlarda bir yabancı dili daha iyi öğrendikleri görülmektedir. Bunlardan en dikkat çeken dublaj yapılmamış televizyon programları olduğu anlaşılmaktadır. Yabancı dil öğrenenlere bu yöntemle dil becerilerini geliştirme fırsatı verilmelidir.
3. Diziler aracılığıyla kültür aktarımı yapılabilir. Kültürel bağlardan dolayı Bosna'da gösterilen Türk dizileri insanların bir anda Türkçeye yönelmelerini sağlamıştır. Bu bağlamda gösterilecek dizilerin kültürel alt yapıları ve dil özellikleri özenle hazırlanmalıdır.
4. Yurt dışı ve içinde örgün eğitim yoluyla yapılan Türkçe öğretimi yaygın (informal) eğitim araçlarıyla, programlarıyla desteklenmelidir.
5. Yabancı programları dublaj yoluyla seslendirmenin maliyeti yüksektir. Bu durumda dil öğretimine yardımcı olması bakımından yabancı yayınların anadilde altyazılı olarak orijinal diliyle verilmesi daha verimli olacaktır. Bosna'da dizilerin yabancı dil öğretimine katkıları dikkate alınarak Türkiye'de de yabancı dil öğretiminde benzer yöntemler kullanılabilir.
6. Bireyler kişisel özelliklerinden dolayı bir bilgiyi her zaman planlı, programlı bir öğretimle davranışa, beceriye dönüştüremeyebilirler. Bu bağlamda yabancı dil öğretiminde de bireylerin öğrenme şekilleri dikkate alınmalıdır.
7. Bosna Hersek'te gösterimde olan Türk dizileri görsel ve işitsel materyal olarak Türkçe öğrenimine büyük ölçüde katkı sağlamaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde görsel ve işitsel araçlar tasarlanmalıdır.
8. Diziler, izleyicinin sık sık tekrarlanan kelimeleri daha çok işitmesini bilinçaltına yerleştirmesini ve kolay ezberlemesini sağlar.
9. Diziler, dil öğrenenlerin hedef dilin kültürünü ve coğrafyasını yakından tanımalarına imkân sağlar.
10. Öğretmen tarafından seçilip öğrencilere izletilen diziler motivasyonu sağlayan ve öğrenmeyi arttıran bir materyal olarak kullanılabilir.
11. Orijinal dilde, alt yazılı dizi seyretmek dil öğrenmeyi hızlandıran ve bireyleri motive eden yöntemdir.
12. Mecaz ifade ve deyim zenginliği olan Türkçedeki bu yapıların daha iyi anlaşılmasında dizilerin rolü büyüktür.
13. İzleyicilerin dizilerdeki oyuncuların vücut dili ve davranışlarını gözlemlemesi anlamayı kolaylaştırır.
14. Bireylerin öğrenme şekilleri bakımından diziler dil öğretiminde yaygın (informal) öğretim kapsamında değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

Aktaş, T. (2005). Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1(1), 45-57.

Anadolu Ajansı, (2012). *Ortalama 3 Saat Televizyon Başında Geçiyor*. 16.05.2012 tarihinde <http://www.aa.com.tr/tr/ortalama-3-saat-tv-basinda-geciyor.html> adresinden alınmıştır.

Arslan, M. (2011). *Yaygın (İnformal) Eğitim Bağlamında İkinci Dil Edinimi* (Languages for Specific Purposes in Theory and Practice). London:Cambridge Scholars Publishing.

Barın, E. (1994). Yabancılar Türkçenin Öğretimi Metodu. *A.Ü. Tömer Dil Dergisi*, 17, 53-56.

Barın, E. (2007). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kısa Filmlerin Yeri. *Türkiye'de Yabancı Dil Eğitimi Ulusal Kongresi*. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi. Ankara.

Cangil, E. B. (2004). Beden Dili ve Kültürlerarası İletişim. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 69-78

- Demirel, Ö. (1993). *Yabancı dil öğretimi ilkeler yöntemler teknikler*. Ankara:Usem Yayınları.
- Demirkan, C. (2008). Yabancı Dil Öğreniminin Bireylerin Sosyal Yaşamına Etkisi: Isparta'da Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta.
- Demirezen, M. (1989). Video Kullanımının Yabancı Dil Öğrenimine Getirdikleri. *Fen ve Yabancı Dil Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi Konulu Sempozyum*. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Eker, S. (2006). Bosna'da Etno-Linguistik Yapı ve Türk Dili ve Kültürü Üzerine. *Milli Folklor*, 18(72), 77
- Er, O. Kemal (2006), Yabancı Dil Öğretim Programlarında Kültürün Etkileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39, 1-14
- Günday, R. (2007). Yabancı Dil Öğretiminde Başarısızlığa Neden olan Etmenler Üzerine Bir Araştırma. *Milli Eğitim*, 175, 210-228
- Habaçlı, İ., Ürker, A., Bulut, S., Atıcı, R., Habacı., Z. (2013). Beden Dilinin Eğitim Öğretim Üzerine Etkisi. *Turkish Studies*, 8(9), 1639 -1655
- İşcan, A. (2012), Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Filmlerin Yeri ve Önemi. *Turkish Studies-International Periodical For the Language, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(3), 939-948.
- Karatay, H. (2007). Kelime Öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 141-153
- Kargı, B. (2006). Edebiyat Kılavuzluğunda Sinema Yapıtlarının Başlangıç Düzeyi Sonrası Yabancı Dil Öğretimine Katkısı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 60-71
- TOBB Türkiye Eğitim Meclisi (2013). Yabancı Dil Öğretimi. *5. Eğitim Kongresi*. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği. Ankara.
- Yalçın, S. K., Şengül, M. (2007). Dilin İletişim Süreci İçerisindeki Rolü ve İşlevleri. *Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları*, 2(2), 749-769
- Yapıcı, Ş. (2006). Bir Eğitim Aracı Olarak Televizyon ve Etkileri. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 6(2),20-25